

LIBRIS

We know
books

Valeria BALABAN

Iuliana IONICHI (NAUM)

SĂ VORBIM CORECT

**Ghid practic de logopedie
pentru copii, părinți și specialiști**

Editura ARLEQUIN

București

2026

CUPRINS

Argument.....	5
Principiile terapiei logopedice	8
Aparatul fono-articulator	9
Sunetele limbii române	10
Clasificarea sunetelor	11
Respirația. Organele articulatorii.....	15
Sistemul respirator.....	16
Dezvoltarea respirației non-verbale.....	25
Repere de dezvoltare	26
Dezvoltarea auzului fonematic	31
Onomatopee.....	32
Fișă pentru evaluarea pronunției	34
Conștiința fonologică.....	37
Diferențierea sunetelor	47
Emiterea și corectarea sunetului A	50
Emiterea și corectarea sunetului Ă	56
Emiterea și corectarea sunetului Î.....	59
Emiterea și corectarea sunetului O	60
Emiterea și corectarea sunetului U	63
Emiterea și corectarea sunetului I.....	67
Etapele corectării sunetelor – p, b, m	72
Emiterea și corectarea sunetului P	79
Emiterea și corectarea sunetului B	90
Emiterea și corectarea sunetului M	104
Etapele corectării sunetului N.....	116
Emiterea și corectarea sunetului N	118
Etapele corectării sunetelor T, D	133
Emiterea și corectarea sunetului T.....	137
Emiterea și corectarea sunetului D	152
Etapele corectării sunetelor C, G	164
Emiterea și corectarea sunetului C	169
Emiterea și corectarea sunetului G	185
Etapele corectării sunetelor F, V	198
Emiterea și corectarea sunetului F.....	203
Emiterea și corectarea sunetului V	219
Etapele corectării sunetelor S, Z.....	235
Emiterea și corectarea sunetului S.....	240
Emiterea și corectarea sunetului Z.....	257
Etapele corectării sunetelor S, J.....	271
Emiterea și corectarea sunetului Ș	276
Emiterea și corectarea sunetului J	291
Etapele corectării sunetului Ț	306
Emiterea și corectarea sunetului Ț.....	308
Etapele corectării sunetelor CI, GI	325
Emiterea și corectarea sunetului CE.....	329
Emiterea și corectarea sunetului GE.....	336
Etapele corectării sunetului L	342
Emiterea și corectarea sunetului L.....	344
Etapele corectării sunetului R.....	359
Emiterea și corectarea sunetului R	361
BIBLIOGRAFIE	398
Materiale educative pentru corectarea sunetelor.....	400

Principiile terapiei logopedice

În actul terapeutic, logopedul va avea în vedere următoarele principii :

- respectarea particularităților de vârstă ale copilului, ale tipului și gradului de deficiență, precum și ale nivelului de școlarizare atins;
- respectarea caracterului unitar în intervenție (prin corelarea cu demersurile medicale, pedagogice și de psihodiagnoză);
- respectarea succesiunii etapelor de corectare, conform cu structurile fonetice tot mai complexe în care sunetul este integrat;
- trecerea în cursul corectării prin planuri acționale diferite (de la imagine la fonem, de la fonem la grafem și viceversa);
- folosirea jocului didactic în orice etapă a programului de intervenție logopedică;
- exersarea permanentă a noilor achiziții fono-articulatorii în contexte de comunicare normale;
- folosirea psihoterapiei ca mijloc de sprijin pe tot parcursul programului de intervenție logopedică;
- asigurarea continuității în activitatea corectiv – recuperatorie prin implicarea familiei, a cadrului didactic, a prietenilor copilului.

Terapia logopedică presupune intervenția pe două direcții:

1. Terapia cu caracter general

2. Terapia specifică

1. Metode și procedee cu caracter general

Metodele și procedeele folosite în corectarea dislaliei, ca și a celorlalte tulburări de vorbire, trebuie selectate și adaptate specificului fiecărei tulburări și fiecărui copil în parte. Dacă dislalia este severă și dacă sunt și alte modificări, senzoriale, neurologice, de motricitate, afective etc., atunci se impune într-o primă etapă efectuarea unor exerciții suplimentare. În corectarea dislaliei se aplică, la început, o serie de metode cu caracter general în funcție de gravitatea tulburării. Acestea urmăresc să pregătească și să faciliteze aplicarea metodelor și procedeelor logopedice individualizate în funcție de caz și de natura dislaliei.

În categoria metodelor și procedeelor generale sunt cuprinse:

- *gimnastica și miogimnastica corpului și a organelor care participă la realizarea pronunției;*
- *educarea respirației și a echilibrului dintre inspir și expir;*
- *educarea auzului fonematic;*
- *educarea personalității, înlăturarea negativismului față de vorbire și a unor tulburări comportamentale.*

Sunetele limbii române

Fonetica este știința care studiază sunetele unei **limbi**.

Sunetul se produce prin vibrația unui corp elastic – în cazul sunetelor articulate, coardele vocale, numite sursa fonației. Acestea pun în mișcare particulele de aer înconjurător, care se contractă și se dilată alternativ după cum vibrează sursa.

Sunetele propriu-zise sunt numai vocalele, acestea fiind vibrații armonice, periodice (regulate). Consoanele sunt vibrații nearmonice, neperiodice (neregulate). În procesul vorbirii vocalele și consoanele alternează, unda rezultată fiind complexă.

Caracteristicile sunetelor vorbirii sunt: (non)periodicitatea, frecvența, înălțimea, intensitatea și timbrul.

Periodicitatea conferă unui semnal acustic caracterul de ton (sunet muzical). Semnalele acustice pot fi periodice (tonuri muzicale) și neperiodice (zgomote). Cercetările au arătat că toate vocalele sunt tonuri muzicale și că majoritatea consoanelor sunt zgomote.

Frecvența este dată de numărul de vibrații pe secundă. Este imprimată deci de sursă (coardele 15 vocale), în funcție de viteza cu care vibrează. Cu cât numărul de oscilații este mai mare, cu atât un sunet este mai înalt. În situația inversă, sunetul va fi jos.

Înălțimea (amplitudinea) sunetului este dată de frecvența vibrațiilor (de numărul de cicluri pe unitatea de timp). Este determinată de gradul de contracție a coardelor vocale și, indirect, de volumul rezonatorului.

Mai depinde și de grosimea și elasticitatea coardelor vocale (coardele vocale mai subțiri și mai elastice vor vibra mai repede). Din punctul de vedere al înălțimii, sunetele pot fi acute (cu frecvență mare) și grave (cu frecvență mică).

Intensitatea (tăria) este determinată de amplitudinea vibrațiilor, adică de înălțimea curbei sinusoidale, în funcție de lărgimea cutiei de rezonanță. Din acest punct de vedere, sunetele se clasifică în puternice (cu amplitudine mare) și slabe (cu amplitudine mică).

Timbrul (culoarea) reprezintă acea calitate care permite distingerea unui sunet de altul rostite în condiții identice. Timbrul depinde de forma vibrațiilor, iar aceasta depinde de forma rezonatorului, bucal sau nazal. Rezonatorul bucal este mobil – vom avea, așadar, mai multe timbre orale, diferite de la un sunet la altul. Rezonatorul nazal este imobil, dar se disting totuși timbre nazale diferite de la un vorbitor la altul, în funcție de particularitățile anatomice.

Clasificarea sunetelor

1. **VOCALELE** sunt sunetele care se pot rosti fără ajutorul altor sunete și pot alcătui și singure silabe. În limba română există 7 VOCALE:
2. **SEMIVOCALELE** sunt sunete care se aseamănă cu vocalele, dar nu pot alcătui singure silabe și se pronunță la jumătatea intensității unei vocale. Ele intră în alcătuirea diftongilor și triftongilor și sunt în număr de 4: e, i, o, u

E, i, o, u pot fi:

- * VOCAL: erată, iritabil, orar, umăr;
 - * SEMIVOCAL: seară, ouă, iar, soare;
3. **CONSOANELE** sunt sunete care se rostesc cu ajutorul altor sunete (cu ajutorul unor vocale) și nu pot alcătui singure silabe.

În limba română există 22 de consoane: b, c, ȃ (CE, CI), k' (che, chi), d, f, g, ȝ (GE, GI), g' (ghe, ghi), h, j, l, m, n, p, r, s, ș, t, ț, v, z.

Clasificarea articulatorie a vocalelor se face după două criterii: apertura (gradul de deschidere a maxilarelor) și locul de articulare.

- După apertură, vocalele limbii române se clasifică în:
 - a) **vocale deschise**: [a] (unghiul de deschidere a maxilarelor este mare);
 - b) **vocale semideschise**: [ə, e, o] (unghiul se micșorează);
 - c) **vocale închise**: [i, î, u] (unghiul se micșorează și mai mult).
- După locul de articulare, vocalele limbii române se clasifică în:
 - a) **vocale centrale** (neutre): [a];
 - b) **vocale anterioare**: [e, i] (diferența fiind dată de apertură);
 - c) **vocale posterioare**: [ə, î, o, u] (diferența este dată și în acest caz de apertură; [o] și [u] se mai diferențiază de [ə] și [î] prin faptul că sunt labiale, adică rotunjite cu ajutorul buzelor).

Clasificarea articulatorie a consoanelor

Clasificarea articulatorie a consoanelor - Articularea consoanelor se caracterizează prin faptul că, spre deosebire de vocale, curentul de aer fonator nu iese liber, ci întâlnește un obstacol care îl blochează în anumite grade și moduri. Aceste obstacole constau în închiderea bruscă a canalului fonator sau în îngustarea canalului (strictură).

În funcție de **dimensiunea spațiului** prin care trece fluxul de aer fonator distingem **sonante** și **nesonante**. Sonantele au o poziție intermediară între vocale și consoanele propriu-zise (nesonante). Un alt aspect care deosebește consoanele de vocale, dar le apropie de semivocale, este comportamentul diferit în silabă: consoanele (atât nesonantele, cât și sonantele) nu pot constitui silabă și nu sunt purtătoare de accent. În limba română sunt 22 de consoane, din care:

- 4 sonante – [l, m, n, r];
- 18 nesonante – [b, k, k', č, d, f, g, g', ģ, h, j, p, s, ș, t, ț, v, z].

Clasificarea articulatorie a consoanelor se face după trei criterii:

- **După modul de articulare**, consoanele limbii române se clasifică în:
 1. **oclusive** (sau explozive) – [p, b, t, d, k, g, k', g', m]; aceste consoane se produc prin închiderea completă a canalului urmată de o deschidere bruscă; blocarea provoacă o acumulare a curentului de aer înaintea obstacolului, o presiune care se eliberează la deschiderea bruscă a canalului cu un zgomotul caracteristic unei explozii;
 2. **fricative** (sau constrictive) – [f, v, s, z, ș, j, h]; în cazul fricativelor, canalul fonator nu se închide total ca la oclusive, ci se îngustează doar producându-se un zgomot de frecare a curentului de aer fonator de pereții canalului;
 3. **africate** (sau semioclusive) – [ț, č, ģ]; aceste consoane rezultă din coarticularea (sau coalescență, articularea împreună) a două sunete – unul oclusiv, celălalt fricativ; astfel, prima etapă este ocluzia (blocarea canalului) urmată de o deschidere, dar nu totală ca la consoanele oclusive propriu-zise, ci parțială, ca la consoanele fricative: [ț] = [t + s], [č] = [t + ș], [ģ] = [d + j];
- **După locul de articulare**, consoanele limbii române se clasifică în:
 1. **bilabiale** – [p, b, m]; aceste consoane se articulează prin închiderea, urmată de deschiderea bruscă, a labiilor (buzelor);
 2. **labio-dentale** – [f, v]; aceste consoane se articulează prin apropierea buzei inferioare de incisivii superiori; 3. **dentale** (sau alveolare) – [t, d, s, z, ț, n, l, r]; dentalele se articulează prin atingerea/apropierea apexului (vârfului limbii) de incisivii superiori sau de alveolele dentale ale acestor incisivi;

3. **anteropalatale (sau prepalatale)** – [ș, j, č, ğ]; aceste sunete consonantice se articulează prin apropierea/lipirea mușchiului lingual de zona anterioară a bolții palatului, creându-se astfel un spațiu îngust de trecere a curentului de aer fonator (acest tip de îngustare apare și la pozițiile 5, 6);
4. **palatale (sau mediopalatale)** – [k', g']; sunt consoanele rostite prin arcuirea părții dorsale a mușchiului lingual spre zona mediană a palatului dur, obstacolul fiind creat de lipirea, urmată de desprinderea bruscă, a mușchiului lingual;
5. **postpalatale (sau velare)** – [k, g]; aceste consoane se articulează în zona posterioară a cavității bucale prin ridicarea rădăcinii mușchiului lingual, mișcare concomitentă cu una de coborâre a vălului palatin (palatul moale);
6. **laringale – [h]**; aceste consoane se modulează în laringe, după care ies cu frecare prin spațiul îngustat al glotei și apoi prin cavitatea rezonatoare bucală fără a mai antrena în fonațiune alte organe ale rezonatorului bucal; în limba română, [h] este singura consoană care se articulează astfel.

- **După sonoritate**, consoanele nesonante (nu și sonantele) ale limbii române se clasifică în:

1. **surde** – [p, f, t, s, ʈ, ʃ, č, k', k, h]; aceste consoane sunt lipsite de vibrație glotală;
2. **sonore** – [b, v, d, z, j, ğ, g', g]; aceste consoane se articulează cu vibrație glotală.

După cum s-a menționat deja, consoanele nesonante se grupează în perechi omorganice – dacă două consoane sunt la fel după 6 primele două criterii (modul de articulare și locul de articulare), atunci se diferențiază după criteriul sonorității.

Observații:

- În limba română, două consoane surde, [ʈ, h], nu au pereche sonoră la nivelul limbii literare (standard), ci doar la nivel dialectal (regional).
- Pentru laringala [h], o pereche sonoră ar putea fi considerată cea care se înregistrează, de exemplu, în graiul moldovean și rezultă din palatalizarea (înmuiera) consoanei [v]: [v] + [e, i] > [v'] (se mai notează fonetic [y]), cf. [v'in] („vin||”).
- Pentru africata [ʈ], rezultată din coarticularea [t + s], perechea sonoră rezultă din coarticularea perechilor sonore ale lui [t] și [s], adică [d + z] (se mai notează chiar [dz]). Și această consoană este prezentă numai dialectal: cf. (gr. mold.) [dzîuə] („ziua||”).

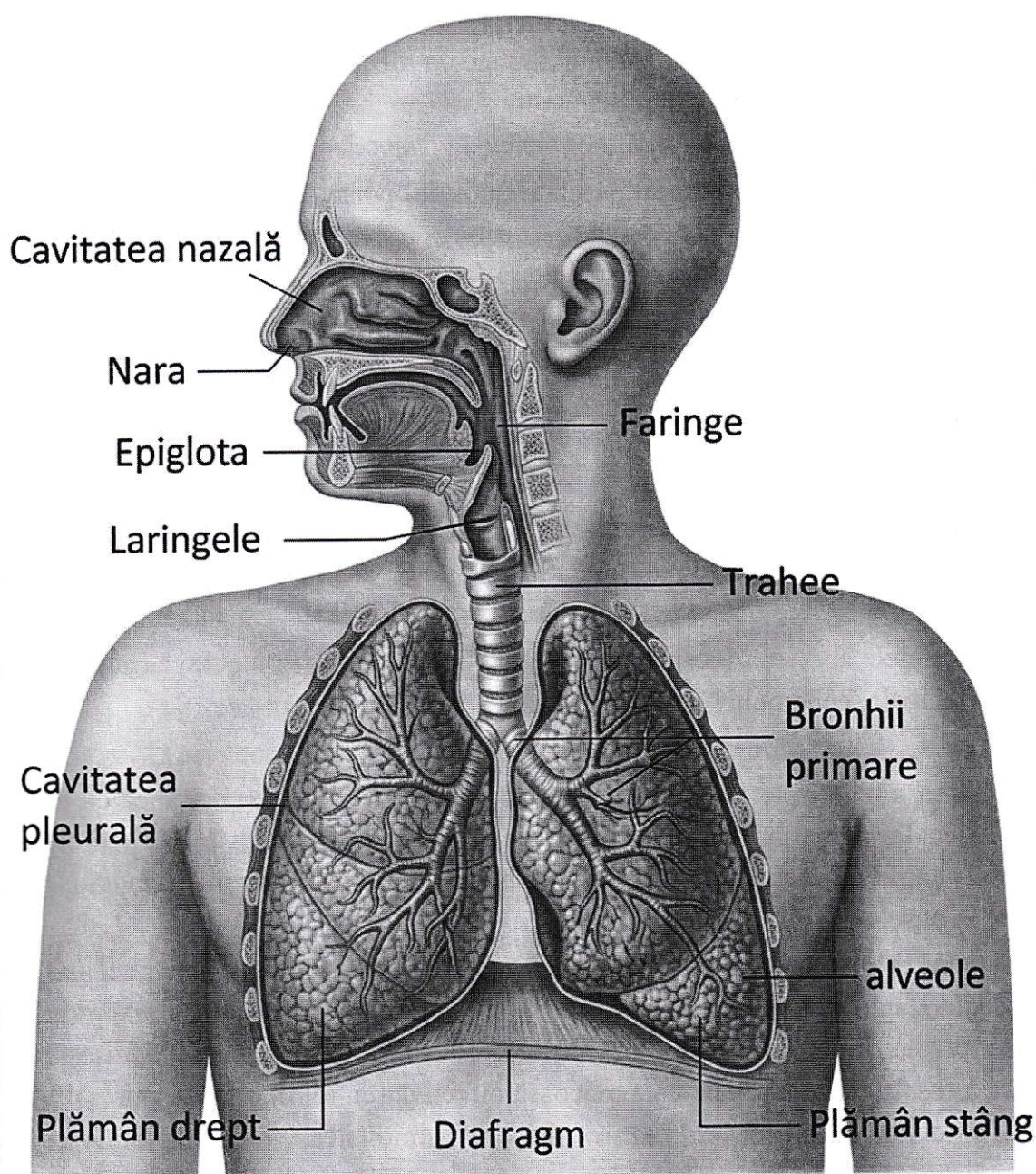
Definirea fonemelor limbii române

- a** este vocală deschisă, nelabializată, centrală;
- ă** este vocală medie, nelabializată, centrală;
- b** este consoană oclusivă, labială, orală, sonoră;
- c** este consoană oclusivă, velară, orală, surdă;
- d** este consoană oclusivă, dentală, orală, sonoră;
- e** este vocală medie, nelabializată, anterioară;
- f** este consoană fricativă, labio-dentală, orală, sonoră;
- g** este consoană oclusivă, velară, orală, sonoră;
- h** este consoană fricativă, velară, orală, surdă;
- i** este vocală închisă, nelabializată, centrală;
- j** este consoană fricativă, anteropalatală, orală, sonoră;
- l** este consoană lichidă laterală, dentală, orală, sonoră;
- m** este consoană labializată, nazală, sonoră;
- n** este consoană oclusivă, dentală, nazală, sonoră;
- o** este vocală medie, labializată posterioară;
- p** este consoană oclusivă, labială, orală, surdă;
- r** este consoană lichidă laterală, vibrantă, orală, sonoră;
- s** este consoană fricativă, dentală, orală, surdă;
- ș** este consoană fricativă, anteropalatală, orală, surdă;
- t** este consoană oclusivă, dentală, orală, surdă;
- ț** este consoană semiocclusivă, dentală, orală, surdă;
- u** este vocală închisă, labializată, posterioară;
- v** este consoană fricativă, labio-dentală, orală, surdă;
- z** este consoană fricativă, dentală, orală, sonoră;
- î** este vocală închisă, nelabializată, centrală,
- č** este consoană semiocclusivă anteropalatală, orală, surdă;
- ğ** este consoană semiocclusivă anteropalatală, orală, sonoră;

Faringele reprezintă locul unde se încrucișează calea aerului cu cea digestivă, este un organ comun sistemelor digestiv și respirator. Faringele are forma unei pâlnii cu pereții musculo-membranoși.

Laringele face legătura între faringe și trahee având rol dublu: cale pentru aer (funcție respiratorie) și organ fonator al vorbirii (funcție fonatorie). Are formă de trunchi de piramidă triunghiular cu baza în sus.

Sistemul respirator

Laringele este alcătuit din mai multe cartilaje, dintre care cartilajul tiroid („mărul lui Adam"). Pe cartilaje se prind mușchii laringelui. Mucoasa care căptușește laringele formează două perechi de pliuri (cute) numite corzi vocale (deci patru corzi vocale): două superioare și două inferioare, ultimele cu rol în producerea sunetelor; spațiul dintre corzi se numește glotă.

Epiglota acoperă deschiderea laringelui (epiglota joacă rol de căpăcel și este de natură cartilaginoasă, în timpul înghițirii este coborât peste orificiul superior al laringelui și astfel împiedică pătrunderea bolului alimentar în calea respiratorie). Laringele prezintă mușchi care prin contracție modifică tensiunea corzilor vocale și diametrul glotei.

- când corzile se apropie, glota se îngustează și, la ieșirea aerului, se produc sunete înalte;
- când glota e larg deschisă se produc sunete joase, profunde.

Sunetele sunt produse prin vibrația corzilor vocale la ieșirea aerului din plămâni. Când se vorbește în șoaptă, corzile sunt îndepărtate și constituie suprafețe de frecare a aerului expirat.

Sunetele produse sunt modificate de faringe, cavitatea bucală (limbă, dinți, buze) și de cea nazală, toate acestea acționând ca rezonatori. Forma lor, specifică fiecărui individ, face ca oamenii să aibă voci diferite (dă timbrul vocii).

Traheea este situată în continuarea laringelui și coboară prin fața esofagului spre cei doi plămâni; prezintă 15-20 inele cartilaginoase, în formă de potcoavă, în partea dinspre esofag este completată de o lamă musculară, care permite ca bolul alimentar să înainteze ușor de-a lungul esofagului.

Este căptușită de mucoasa traheală ale cărei celule prezintă cili și glande care secretă mucus. Mișcarea cililor trimite praful și microbii înapoi în faringe, împiedicând pătrunderea lor în plămâni, iar lichidul mucos având rol în umezirea aerului.

La partea inferioară, traheea se bifurcă în cele două *bronhii principale* (dreapta și stânga), fiecare intrând în câte un plămân.

Bronhiile principale intră în cei doi plămâni (prin hil = un orificiu), unde se ramifică din ce în ce mai mult, întocmai ca ramurile unui arbore, formând arborele bronșic. Au structura asemănătoare cu a traheii, fiind formate din inele cartilaginoase incomplete posterior.

Plămânii sunt în număr de doi și reprezintă organele respiratorii propriu-zise, așezate în cavitatea toracică, deasupra diafragmului, înveliți în pleure. Plămânii au aspect buretos și culoare roz. Fiecare plămân este alcătuit din mai multe unități din ce în ce mai mici.